

Перевод на другую работу как мера дисциплинарного взыскания / В. А. Процевский // Проблемы социалистической законности / отв. ред. В. Я. Тацкий. - Харьков: Выша шк., 1985. - Вып. 16. - С. 88-92. **13. Сыроватская Л. А.** Ответственность по советскому трудовому праву: моногр. / Л. А. Сыроватская. - М.: Юрид. лит., 1974. - 184 с. **14. Сыроватская Л. А.** Трудовое право: учебник / Л. А. Сыроватская. - Высш. шк., 1995. - 255 с.

К ВОПРОСУ СУЩНОСТИ И ПОНИМАНИЯ ДИСЦИПЛИНАРНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В ТРУДОВЫХ ПРАВООТНОШЕНИЯХ

Сидоренко А. С.

В статье рассматриваются понятия «дисциплина труда», «дисциплинарная ответственность», «дисциплинарный проступок». Раскрываются их основные признаки, а также принципы и виды дисциплинарной ответственности. Определены основные обязанности работника в процессе труда.

Ключевые слова: дисциплина труда, дисциплинарная ответственность, дисциплинарный проступок, позитивная и негативная ответственность.

TO THE QUESTION OF ESSENCE AND UNDERSTANDING OF DISCIPLINARY RESPONSIBILITY IN LABOUR LEGAL RELATIONSHIPS

Sidorenko A. S.

The article discusses the concept of «labour discipline», «disciplinary proceedings», «serious misconduct». Disclosed their main features, as well as principles and types of disciplinary action. The main duties of the employee at work.

Key words: discipline of labour, disciplinary responsibility, breach of discipline, positive and negative responsibility.

Надійшла до редакції 20.02.2012 р.

УДК 349.4 (477)

О. А. Лобов,

здобувач при кафедрі

екологічного права Національний університет «Юридична

академія України імені Ярослава Мудрого»,

м. Харків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОБРОСУСІДСЬКИХ ПРАВОВІДНОСИН ЗА ЗЕМЕЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

З урахуванням тенденції розвитку земельної реформи в Україні особливої актуальності набуває питання мирного співіснування власників і користувачів сусідніх земельних ділянок. Од-

ним з дійових правових інструментів, покликаних забезпечити цивілізоване використання землі, є інститут добросусідства, який отримав подальший розвиток із введенням у дію Земельного ко-

дексу України 2001 р. (далі – ЗК) [2; 2002. – № 3-4. – Ст. 27]. У сучасних умовах ця інституція наповнюється новими за змістом нормами, призначеними запровадити певний алгоритм відносин між власниками й користувачами суміжних і сусідніх земельних ділянок за допомогою дотримання справедливого балансу їх законних прав та інтересів.

За своє майже десятирічне існування норми законодавства, якими впорядковані земельні відносини добросусідства, комплексно науковцями не досліджувались. Питанню правового регулювання таких відносин приділяли увагу такі вітчизняні вчені, як Д. В. Бусуйок, П. Ф. Кулинич, Л. В. Лейба, І. В. Мироненко [Див.: 1; 9; 15] та ін. Проте їх інтерес до добросусідства виявлявся через дослідження інших наукових проблем у сфері правової регламентації земельних відносин.

Мета статті – на підставі аналізу чинного земельного законодавства охарактеризувати правовідносини у сфері добросусідства. Для її досягнення слід проаналізувати об'єкти й суб'єкти як основні елементи складу цих правовідносин, з'ясувати їх зміст, навести класифікацію правовідносин добросусідства. Поставлені завдання вимагають дослідження наукових праць з теорії права, земельного, екологічного, цивільного, римського

права тощо. Теоретичне підґрунтя становлять праці таких правознавців, як Д. В. Бусуйок, І. Е. Косарєв, П. Ф. Кулинич, І. Б. Новицький, І. В. Мироненко, Г. Ф. Шершеневич [Див.: 1; 8-10; 17; 22].

Відповідно до ч. 1 ст. 103 ЗК зміст добросусідства полягає в обов'язку власників і користувачів сусідніх земельних ділянок обирати такі способи використання останніх згідно з їх цільовим призначенням, за яких названим суб'єктам завдаватиметься найменше незручностей (затінення, задимлення, неприємні запахи, шумове забруднення тощо). За положенням ч. 2 ст. 103 ЗК не допускається неприпустимого впливу на сусідні земельні ділянки, тобто обрання таких способів землекористування, які перешкоджають користування ними за цільовим призначенням. Частиною 3 ст. 103 ЗК на власників і землекористувачів покладено обов'язок співпрацювати, дотримуючись прав на землю кожного з них. П. Ф. Кулинич обґрунтовано зауважив, що зазначеною нормою закону «регулюються не відносини добросусідства, а відносини спільного здійснення виробничої діяльності власниками та користувачами двох чи більше земельних ділянок сільськогосподарського призначення» [9, с. 29].

За ст. 104 ЗК власники або землекористувачі таких ділянок

вправі вимагати припинення діяльності на сусідній земельній ділянці, здійснення якої може призвести до шкідливого впливу на здоров'я людей, тварин, на повітря, землі та ін.

З нашого погляду, існуючі норми закону суперечать принципу правової визначеності, проголошеному в рішеннях Європейського суду з прав людини по справах «Толстой-Милославський проти Сполученого Королівства», «Стіл та інші проти Сполученого Королівства». Суть зазначеного принципу полягає в тому, що правові норми мають відповідати вимогам їх доступності й передбачуваності, тобто ці норми повинні бути сформульовані достатньо чітко і зрозуміло, щоб громадянин міг регулювати свою поведінку, передбачати наслідки, які можуть спричинити ті чи інші його дії [21]. Такий висновок обґрунтовується тим, що в законі використані ключові категорії («незручності», «неприпустимий вплив», «шкідливий вплив»), які не мають ні легального визначення, ні тлумачення.

Термін «незручності» з урахуванням лексичного значення слова «зручний» [16, т. 1, с. 780] та орієнтовного трактування його змісту в самій статті доцільно інтерпретувати як несприятливі дії, обставини, чинники, які певною мірою ускладнюють, роблять менш приємним чи менш зруч-

ним для власника користування сусідньою земельною ділянкою, проте не перешкоджають і не унеможливають її експлуатацію за цільовим призначенням, тобто не порушують законні права чи інтереси сусіда.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» за № 4004-XII 24 лютого 1994 р. [2; 1994. – № 27. – Ст. 218] шкідливий вплив на здоров'я людини – це вплив чинників середовища життєдіяльності, що створює загрозу здоров'ю, життю або працездатності людини чи здоров'ю майбутніх поколінь. Інших легальних дефініцій поняття «вплив» у вітчизняному законодавстві не існує.

Як зазначено у ст. 1 Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті [7] термін «вплив» означає будь-які наслідки для навколишнього середовища запланованої діяльності, включаючи здоров'я й безпеку людей, флору, фауну, ґрунт, повітря, воду, клімат, ландшафт, історичні пам'ятки, інші матеріальні об'єкти або взаємозв'язок між цими чинниками. Він охоплює також наслідки для культурної спадщини чи соціально-економічних умов, які є результатом зміни цих чинників.

З огляду на ратифіковані Україною міжнародні нормативні акти, які стали складниками на-

ціонального законодавства, вплив в аспекті добросусідських відносин пропонується розуміти як наслідок цільового використання землі. При цьому неприпустимим є вплив (ч. 2 ст. 103 ЗК), що унеможлиблює використання сусідньої земельної ділянки за цільовим призначенням. Шкідливий вплив (ст. 104 ЗК) створює або може створити загрозу матеріальним або нематеріальним цінностям – об'єктам природного навколишнього середовища (доречі, вжиття такого поняття є більш прийнятним, аніж перелік конкретних об'єктів, наведений у ст. 104), здоров'ю й безпеці людей.

Окрім того, через недосконалість юридичної техніки зміст частин 1 і 2 ст. 103 ЗК допускає їх неоднозначне розуміння, що ускладнює правозастосування. Так, ч. 1 ст. 103 не встановлює будь-яких прав та обов'язків суб'єктів відносин добросусідства, а лише окреслює рекомендовані, але неконкретні межі їх поведінки, порушення яких може викликати хіба що моральний осуд: землевласник або землекористувач вправі завдавати незручності сусідові, але повинен намагатися, щоб ці незручності були якнайменшими. Спираючись на досвід інших країн, наприклад, на ст. 196 ЦК Туркменістану [4] й § 906 ЦК Германії [3], доцільніше викласти ч. 1 ст. 103

ЗК України в такій редакції: *«Власник і землекористувач не вправі вимагати заборони допустимого впливу (затінення, задимлення, неприємних запахів, шумового забруднення, вібрації, тепла тощо) із сусідньої земельної ділянки на свою земельну ділянку, тобто такого впливу, який є наслідком цільового використання земельної ділянки або ж екологічно збалансованої господарської діяльності й не перевищує встановлені законом та іншими нормативними актами допустимі межі, стандарти й нормативи».*

Спираючись на запропоновану дефініцію поняття «допустимий вплив», пропонуємо ч. 2 ст. 103 ЗК сформулювати наступним чином: *Власникам і землекористувачам забороняється використовувати свої земельні ділянки такими способами, внаслідок яких власники й землекористувачі сусідніх земельних ділянок об'єктивно позбавляються можливості використовувати їх за цільовим призначенням (неприпустимий вплив).*

Статтею 105 ЗК встановлено право власника й користувача земельної ділянки відрізати коріння дерев і кущів, їх гілки, що проникли на його ділянку, без будь-якого погодження з власником чи користувачем сусідньої ділянки, якщо таке проникнення створює перешкоди для викори-

стання ним своєї земельної ділянки за цільовим призначенням. Нормами статей 106 і 107 ЗК закріплюються права й обов'язки власників земельних ділянок, а також порядок і критерії визначення й відновлення спільних меж. Ці приписи адресовані виключно їх власникам, а вжите законодавцем у ч. 1 ст. 106 ЗК поняття «право» й, відповідно, обов'язок сприяти встановленню твердих меж неминуче вимагає тлумачення його змісту. Статтями 108 і 109 ЗК врегульовано питання щодо зведення межових споруд і насадження дерев між суміжними ділянками. Указані об'єкти за змістом закону є спільною частковою власністю користувачів (власників) суміжних ділянок, у зв'язку з чим на них і покладено обов'язок утримувати ці об'єкти в належному стані, а також учиняти щодо них певні дії виключно за згодою (або угодою) між собою.

Зі змісту наведених норм ЗК випливає, що суб'єктами добросусідських відносин є власники й користувачі землі. До останніх належать особи, які у встановленому законом порядку набули право користування земельною ділянкою, тобто титульні володільці. З появою у вітчизняному законодавстві правової категорії «набувальна давність» (ст. 119 ЗК України, ст. 344 ЦК України) актуальним виявилось пи-

тання визначення правового статусу осіб – володільців майна за давністю. Аналізуючи проблему застосування на практиці норм про набувальну давність, Д. Д. Луспенник зробив висновок: якщо третя особа неправомірно позбавляє власника за давністю володіння ним або чинить йому в цьому перешкоди, останній вправі вимагати поновлення порушеного права у встановлений законом строк та усунення перешкод за правилами, які існують щодо власників. Перевага власника лише в тому, що він є володільцем за давністю, а його володіння за наявності всіх умов, зазначених у законі, зі спливом законодавчо встановлених строків може перетворитися на право власності [12].

Ця точка зору відповідає юридичній природі набувальної давності, оскільки без реалізації певних прав та обов'язків, пов'язаних з утриманням майна, його користуванням тощо, неможливо добросовісно й відкрито володіти певною річчю, в тому числі й земельною ділянкою. Отже, до суб'єктів добросусідських земельних відносин слід також віднести й володільців за давністю.

Розглядаючи суб'єктний склад добросусідських правовідносин, необхідно звернути увагу на таку обставину. Ще на початку ХХ ст. І. Б. Новицький зазначав, що норми сусідського

права регламентують різні питання добросусідства і у цьому сенсі вони захищають інтереси сусідів. Проте це не означає, що інтерес суспільний, публічний залишається осторонь [17, с. 6, 7]. Основна ідея полягає в тому, що внаслідок практичної неможливості розмежувати інтереси приватні й публічні, до сфери добросусідських відносин слід також віднести й ті проблеми (питання, конфлікти), що мають підвищену актуальність для суспільства, а тому не можуть бути покладені лише на розсуд сусідів без дотримання певних імперативних приписів з боку держави (суспільства). Це прямо впливає зі змісту (а) ст. 56 КУаАП України: сусіди не вправі домовлятися про знищення межових знаків, що позначають межу між їхніми земельними ділянками, бо такі дії тягнуть адміністративну відповідальність [2; 1984. – Додаток до № 51. - Ст. 1122] і (б) ст. 28 Закону «Про природно-заповідний фонд України»: сусіди на свій розсуд чи за взаємною згодою не вправі вирішувати питання щодо проникнення на їх земельні ділянки коренів кущів і дерев, коли йдеться про охоронні зони об'єктів природно-заповідного фонду [2; 1992. – № 34. – Ст. 502] або ж про об'єкти рослинного світу, віднесені до Зеленої книги України [21]. Отже, суспільство в особі держави є повноправним

суб'єктом добросусідських правовідносин.

Об'єктом добросусідських правовідносин перш за все є земельна ділянка. Визначення в ч. 1 ст. 79 ЗК України поняття «земельна ділянка» як об'єкта земельних правовідносин, його співвідношення з категоріями «земля», «землі» є предметом наукових дискусій. Дефініції поняття «земельна ділянка» об'рунтовані такими вченими, як М. В. Шульга [23, с. 18], В. В. Носік [18, с. 188], Н. В. Ільків [5, с. 11], І. В. Мироненко [14, с. 50, 52], П. Ф. Кулинич [10, с. 317] та ін. Сформульовані ними позиції й підходи до його тлумачення як об'єкта земельних правовідносин, без сумніву, будуть скориговані, оскільки з набранням чинності Закону України «Про Державний земельний кадастр» за № 3613 від 7 липня 2011 р. [19; 2011. – № 60. – Ст. 2405] у правовий обіг введено конструкцію «формування земельної ділянки», яка полягає у трактуванні земельної ділянки як об'єкта цивільних прав (ч. 1 ст. 79¹ ЗК).

У розрізі цих законодавчих новел слід вважати, що певна частина земної поверхні, що має певне місцеположення, набуває статусу земельної ділянки – об'єкта цивільних прав – виключно після проходження встановленої законом процедури її формування й державної реєстрації (ч. 9

ст. 79¹ ЗК). На наше переконання, законодавець безпідставно звужив юридичну ознаку земельної ділянки лише суб'єктивними цивільними правами. Повноцінною юридичною ознакою останньої має бути єдність суб'єктивних прав та обов'язків щодо земельної ділянки як об'єкта земельних відносин, які включають відносини земельно-цивільні, земельно-екологічні й суто земельні [10, с. 82].

У гл. 17 ЗК при характеристиці земельних ділянок використовуються терміни «сусідні» й «суміжні». Виходячи з їх лексичного значення [16, т. 3, с. 484, 476] ці слова практично є синонімами. Але аналіз змісту норм гл. 17 ЗК вказує на те, що в його статтях 103 і 104 термін «сусідня» (земельна ділянка) вживається в широкому розумінні, адже ним охоплюються не тільки суміжна або прилегла земельна ділянка, а й ті, що не мають спільної межі. Нормами статей 105-109 ЗК врегульовані ситуації, які стосуються саме суміжних земельних ділянок, тобто тих, які мають спільну межу.

До об'єктів правової охорони в добросусідських правовідносинах належать межі земельних ділянок, межові знаки, а також дерева й кущі, які стоять на межі цих ділянок. Закон виділяє 2 види меж – власне межу і тверду межу. Перша – це сукупність умовних

ліній, що утворюють замкнений контур і розмежовують земельні ділянки. Межі земельної ділянки в натурі закріплюються спеціальними межовими знаками встановленого зразка, якими встановлюється місцеположення поворотних точок її меж на місцевості [6]. Законодавчого ж визначення поняття «тверда межа» не існує, проте за змістом закону під ним треба розуміти природні або штучні об'єкти, які розділяють земельні ділянки.

Наведена характеристика основних елементів добросусідських правовідносин свідчить, останні не є однорідними. І. В. Мироненко, поклавши в основу критерій напрямку правового регулювання, запропонував структурно поділити норми гл. 17 ЗК на 2 групи: (а) відносини щодо здійснення опосередкованих впливів на сусідні земельні ділянки, які не пов'язані з безпосереднім порушенням їх меж (статті 103 і 104 ЗК) і (б) відносини стосовно розмежування суміжних володінь і запобігання безпосередньому порушенню їх меж (статті 105-109 ЗК) [15, с. 96].

Такий підхід хоча й відповідає загальновизнанам у юридичній науці можливим шляхам вирішення конфліктів між сусідами-землевикористувачами [13, с. 223, 224], проте не віддзеркалює повною мірою змісту добросусідських відносин, які пропо-

нуємо поділити на такі 4 групи. Це відносин, які пов'язані: (а) з опосередкованими впливами між сусідніми або суміжними земельними ділянками (частини 1 і 2 ст. 103 і ст. 104 ЗК); (б) з прямими впливами між суміжними земельними ділянками (ст. 105 ЗК); (в) з визначенням і поновленням меж між суміжними земельними ділянками (статті 106 і 107 ЗК); (г) з використанням, утриманням об'єктів, які утворюють межу або розташовані на межі між суміжними земельними ділянками (статті 108 і 109 ЗК).

Рекомендована класифікація, на нашу думку, більш достовірно відтворює логіку законодавця щодо встановлення меж між земельними ділянками, змісту й напрямку правого регулювання добросусідства в земельних відносинах.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на наступну обставину. Ще з часів римського права наукова думка ідентифікувала добросусідство як один з видів обмежень права приватної власності на землю в інтересах сусідів, що реалізується шляхом закріплення заборон або покладення на суб'єктів цих правовідносин додаткового обов'язку щодо вчинення дій, пов'язаних з набуттям, використанням і відчуженням земельних ділянок. Саме з такої позиції місце добросусідства в земельному праві визна-

чають сучасні вітчизняні вчені, зокрема, І. В. Мироненко [14, с. 144] й Д. В. Бусуйок [1, с. 10].

Звернімо увагу на положення пункту е) статей 91 і 96 ЗК, згідно з якими власники й користувачі землі зобов'язані дотримуватися правил добросусідства й обмежень, пов'язаних зі встановленням сервітутів і охоронних зон. Глава 17 «Добросусідство» структурно входить до розд. III ЗК «Права на землю», до якого належать ще 4 глави – «Право власності на землю», «Право користування землею», «Право земельного сервітуту», «Обмеження прав на землю». Як бачимо, інституту добросусідства законодавець відводить окреме місце в системі норм, що регулюють права на землю, відокремлюючи його від обмежень прав на землю. Такий висновок випливає з порівняльного аналізу норм глав 17 і 18 цього Кодексу. Статтею 111 ЗК в редакції Закону України «Про Державний земельний кадастр» встановлено вичерпний перелік видів обмежень у використанні земель, які з огляду на їх зміст не можуть бути віднесені до добросусідських відносин. Закріплена в п. б) ч. 2 ст. 111 ЗК заборона на провадження окремих видів діяльності в цьому випадку має розцінюватися як передбачений законом можливий спосіб (шлях) вирішення конфлікту, що виник внаслідок порушен-

ня приписів статей 103 і 104 цього Кодексу щодо запобігання неприпустимих, шкідливих впливів. Глава 17 ЗК не містить норм, які якось утискають права землевикористувачів. Поділяючи позицію таких учених, як Г. Ф. Шершеневич [22, с. 245], І. Б. Новицький [17, с. 7] і І. Е. Косарєв [8], рекомендуємо розглядати добросусідство як сукупність правових норм, якими визначаються межі реалізації права користування землею з урахуванням приватного й публічного інтересу.

Добросусідство посідає особливе місце в системі земельних правовідносин. Норми гл. 17 ЗК України саме й покликані окреслити ту межу в землевикористанні, за якою починається порушення прав інших осіб – сусідів або ж інтересів суспільства.

Інститут добросусідства в земельному праві включає в себе, з одного боку, загальні норми, що містять принципові засади добросусідства в земельних відносинах (статті 103, 104 ЗК), а з другого – норми, якими врегульовані конкретні ситуації, що виникають між сусідами-землекористувачами (ст. 105 ЗК). Проаналізовані у статті елементи складу добросусідських правовідносин указують на необхідність конкретизації й удосконалення цього інституту земельного права. При цьому наукові дослідження в даному напрямку слід провадити з урахуванням загальноновизнаної тенденції домінування і пріоритету інтересів суспільних над приватними у використанні землі і запропонованих змін до ЗК України.

Список літератури: 1. Бусуйок Д. В. Правове регулювання обмежень прав на землю в Україні: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.06. / Д. В. Бусуйок. – К., 2005. – 20 с. 2. Відомості Верховної Ради України. 3. Гражданский кодекс Германии [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.duma.gov.ru/sobstven/analysis/land/140404frg23.htm>. 4. Гражданский кодекс Туркменистана Сапармурата Туркменбаши [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://aarhus.ngo-tm.org/Tm_law/Gr_kod/Index.htm. 5. Ільків Н. В. Оренда земель сільськогосподарського призначення: теоретичні й практичні аспекти: моногр. / Н. В. Ільків; за заг. ред. Н. І. Титової. – Л.: ЛьвДУВС, 2008. – 296 с. 6. Інструкція про встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та їх закріплення межовими знаками: затв. наказом Держкому із земельних ресурсів України за № 376 від 18.05.2010 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1194.415.3&nobreak=1>. 7. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті [Еспо, Фінляндія; 25.02.1991 р.] [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/>. 8. Косарєв І. Э. Право ограниченного пользования чужим имуществом: сервитуты / И. Э. Косарев // Правоведение. – 1996. – № 3 – С. 99-109. 9. Кулинич П. Ф. Право добросусідства за земельним законодавством України / П. Ф. Кулинич // Земельне право України. – 2006. – № 1. – С. 25-33. 10. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: моногр. / П. Ф. Кулинич. – К.: Логос, 2011. – 688 с. 11. Кулинич П. Ф. Предмет земельного права України / П. Ф. Кулинич // Право України. – 2008. – № 9. – С. 81-87. 12. Лупсенік Д. Д. Споры про набувальну давність: проблеми теорії і судової практики /

Д. Д. Луспеник // Юрид. журн. – 2006. – № 5 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/magazine.php?id=65>. **13.** *Маттеи У.* Основные положения права собственности / У. Маттеи, Е. А. Суханов. – М.: Юристъ, 1999. – 384 с. **14.** *Мироненко І. В.* Зміст і межі здійснення права приватної власності на землю в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. / Мироненко Ігор Віталійович. – Івано-Франківськ, 2008. – 208 с. **15.** *Мироненко І. В.* Поняття та зміст відносин добросусідства / І. В. Мироненко // Підпр-во, госп-во і право. – 2009. – № 11. – С. 95-98. **16.** Новий тлумачний словник української мови [У 3-х т.] уклад.: В. Яременко, О. Сліпушко. – [2-е вид.]. – К.: Аконіт, 2008. – Т. 1. – 850 с.; Т. 3. – 920 с. **17.** *Новицкий И. Б.* Право соседства. Рамки и значение проблемы / И. Б. Новицкий // Право и жизнь. – 1924. – Кн. 5/6. – С. 3-12. **18.** *Носік В. В.* Право власності на землю Українського народу: моногр. / В. В. Носік. — К.: Юрінком Інтер. – 2006. – 544 с. **19.** Офіційний Вісник України. **20.** Положення про Зелену книгу України: затв. наказом Мінекономбезпеки України за № 17 від 19.02.1997 р. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>. **21.** Рішення Європейського суду з прав людини / [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurocourt.in.ua/>. **22.** *Шершеневич Г.Ф.* Учебник русского гражданского права / Г. Ф. Шершеневич. – [6-е изд.]. – СПб: Изд. бр. Башмаковых: Тип. СПб. т-ва печ. и изд. дела "Труд", 1907. – 815 с. **23.** *Шульга М. В.* Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях: моногр. / М. В. Шульга. – Харьков: Фирма "Консум", 1998. – 224 с.

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ДОБРОСОСЕДСКИХ ПРАВООТНОШЕНИЙ ПО ЗЕМЕЛЬНОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ

Лобов А. А.

Статья посвящена правовому регулированию добрососедских отношений в земельном законодательстве Украины. Приводится их характеристика с помощью анализа и описания составляющих элементов этого вида правоотношений - субъектов, объектов и содержания. Обращается внимание на необходимость совершенствования этого института права, на проблему понимания его правовой природы и сущности.

Ключевые слова: земельное законодательство, субъекты и объекты добрососедских отношений, система правового регулирования земельных отношений.

GENERAL CHARACTERISTICS OF THE NEIGHBOURLINESS ACCORDING TO THE UKRAINIAN LAND LAW

Lobov A. A.

This article is devoted to item of the legal regulation of the neighbourliness according to the Ukrainian land legislation. The author tried to characterize neighbourliness through description and analysis of its main components: objects, subjects and content. The article pays attention on the necessity to perfect this body of law. Also it is underlined the problem of the right understanding of the legal nature and essence of neighbourliness.

Key words: land legislation, objects, subjects of the neighbourliness, system of the legal regulation of land relations.

Надійшла до редакції 01.02.2012 р.